

De Noordse Woelmuis

RUUD CUPERUS

Met de huidige verspreiding van de Noordse Woelmuis in Nederland is het triest gesteld: eigenlijk komt hij in hoofdzaak alleen nog maar op Texel voor. In de overige gebieden treffen we alleen nog maar "restpopulaties" aan, die zonder maatregelen zijn gedoemd tot uitsterven.

Dat is in het verleden wel beter geweest. In de 60-70'er jaren kwamen ook nog levenskrachtige populaties voor rond de meren van zuidwest-Friesland, in Zuid- en Noord-Holland (veen-gebied) en in het Delta-gebied (o.a. Noord-Beveland). Oorzaken voor deze achteruitgang zijn m.n. de afnemende isolatie van het biotoop van de Noordse Woelmuis en de toenemende concurrentie met de Veldmuis.

Buiten Texel leeft de Noordse Woelmuis in natte biotopen zoals extensieve weilanden in veengebieden, vochtige vegetaties langs oevers e.d.. Op Texel echter is zijn verspreiding veel breder dan zou mogen worden verwacht. Niet alleen is hij te vinden in genoemde natte milieus, maar ook de meer droge milieus rekent hij tot zijn biotoop: grazige wegbermen, dijkhellingen en droge graslanden. Deze droge biotopen zijn nou net typische voorkeursplaatsen van de Veldmuis, ook een woelmuissoort. Op Texel zelf komt de Veldmuis echter niet voor. De Noordse Woelmuis bezet, omdat hij daar de enige woelmuissoort is, niet alleen de vochtige biotopen, maar ook de droge van de Veldmuis. Wanneer beide soorten in hetzelfde biotoop voorkomen, is er sprake van sterke concurrentie: uit waarnemingen in het Deltagebied is gebleken dat de Noordse Woelmuis het veld ruimde doordat de concurrentiekrachtiger Veldmuis zijn biotopen innam. Of de oorzaak hiervan gelegen is in de sterke familieband die de Veldmuis heeft in tegenstelling tot de solitair levende Noordse Woelmuis, of dat de in omvang kleinere Veldmuis agressiever is, is niet met zekerheid vast te stellen. In ieder geval profiteert de Noordse Woelmuis op Texel van de afwezigheid van de Veldmuis: zolang deze "geografische isolatie" in stand wordt gehouden, heeft de Noordse Woelmuis een grotere kans op overleven.

Bedreigingen

Het moge duidelijk zijn dat het isolement van de Noordse Woelmuis een unieke situatie is en dat het opheffen van dat isolement een bedreiging kan vormen. Het bewust of onbewust (bijvoorbeeld via de veerboten) introduceren van de Veldmuis op Texel zal fatale gevolgen hebben: vernietiging van Nederlands meest levenskrachtige populatie van de Noordse Woelmuis.

Daarnaast kunnen ook veranderingen in de biotoop een bedreiging vormen: het droger worden van het landschap door verbetering van de afwatering en het instellen van lagere grondwaterstanden (na ruilverkavelingen). Hierdoor wordt het voorkeursbiotoop van de Noordse Woelmuis verkleind. De kans hierop op Texel is naar verwachting echter niet zo heel groot.

Bescherming

De Noordse Woelmuis is één van de vijf zoogdier-soorten, die als te beschermen soorten zijn opgenomen in het Natuurbeleidsplan (1989) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Dit houdt in, dat er voor de Noordse Woelmuis concrete maatregelen zullen worden genomen voor een betere bescherming. Hierbij lijkt het beschermen van deze soort via beheersmaatregelen relatief gemakkelijk, omdat het beheer zich - in tegenstelling tot dat voor andere bedreigde soorten - zal richten op het opwerpen van barrières. Maar er zijn in Nederland veel (infrastructurele) verbindingen gecreëerd, waardoor het isoleren van soorten wel eens zou kunnen tegenvallen. Of het huidige natuurbeheer deze unieke woelmuis zal kunnen redden, blijft een grote vraag.

Literatuur

1. LANGE, R. e.a. (1986). Zoogdieren in de Benelux - herkenning en onderzoek. ERLA, Amsterdam.
2. LIGTVOET, W. (1985). De Noordse Woelmuis in de knel. De Levende Natuur 86(1): 2-6.
3. WJUNGAARDEN, A. VAN, V. VAN LAAR & M.D.M. TROMMEL (1971). De verspreiding van de Nederlandse zoogdieren. Lutra 13 (nrs. 1-3).

